

D'66

REDE JAN C. TERLOUW, FRACTIEVOORZITTER D'66, TIJDENS DE ALGEMENE
LEDENVERGADERING VAN D'66, 5 NOVEMBER 1978, TURFSCHIP, BREDA

Het Kabinet heeft Bestek '81, de magistrale sociaal-economische visie van Van Agt/Wiegel, door de Kamer gekregen.

Niet helemaal ongeschonden overigens. Weliswaar heeft het CDA, zoals gewoonlijk, meer gedreigd dan geslagen, maar er is toch wat zilver van het eetgerei gekraab. De f 100,- eigen risico voor de ziekenfondsverzekerden gaat niet door, het arbeidsvoorwaardenoverleg kan bijstellingen opleveren, meer woningbouw in de sociale sector en nog zo wat hier en daar.

Het Kabinet kan niet zonder meer drie jaar vooruit met z'n Bestek, heeft het CDA doen weten. Stap voor stap gaat de CDA-fractie het Kabinet volgen, hebben we vernomen. Een nieuwe dreiging, geen nieuw geluid.

De fractie van D'66 heeft zich bij de behandeling van Bestek geconcentreerd op twee hoofdpunten.

1. Regering en parlement moeten hun verantwoordelijkheid zien. Regering regeer! Parlement, durf te zeggen waar het op staat.

Maatschappelijke groeperingen oefenen druk uit, maken bekwaam gebruik van de media, maken de politici attent op de verkiezingen die nooit ver weg zijn. Dat is het goed recht van die groeperingen. Politici mogen zich ook best door hen laten beïnvloeden, want wie zich niet wil laten beïnvloeden wil niet luisteren. Politici mogen echter nooit hun eigen, onafhankelijk oordeel prijs geven, want dan schieten zij fundamenteel tekort.

Nu is het helemaal niet zo moedig om dat te zeggen, want een heleboel mensen zijn het er in hun hart mee eens, ook zij die actie voeren

voor een deelbelang. Maar onze fractie heeft het niet bij woorden, bij een algemene stellingname, willen laten. Wij hebben het geconcretiseerd door tijdens het debat de resultaten van een studie van Erwin Nypels te publiceren, waaruit blijkt dat ambtenaren een voor-sprong hebben in beloning op andere werknemers. Dat is geen prettige boodschap. Wij hebben er nochtans de onpopulaire conclusie uitgetrokken dat ambtenaren er in de toekomst iets minder op vooruit zullen kunnen gaan dan andere Nederlanders.

Heel wat leden van D'66 zijn ambtenaar. Heeft het opzeggingen geregend? Dat viel erg mee. Natuurlijk kwamen er een aantal boze telefoontjes en minder plezierige brieven. Maar de meeste brieven vroegen om opheldering, meer dan dat er met vitriool werd gegooid. Onze indruk is dat de meeste D'66-ers voorstander zijn van matiging en herverdeling van inkomens, en dat is dan ook het beleid dat de fractie nastreeft. Helaas is onze motie om de prijscompensatie te beperken tot hoogstens f 450,- per procent prijsstijging met 73 tegen 74 stemmen verworpen.

Naar aanleiding hiervan iets over de 100 % inflatiecorrectie. Wij hebben jarenlang ingestemd met 80 % inflatiecorrectie, maar we vonden het verdedigbaar om nu eens 100 % te nemen.

Want

- de inflatiecorrectie is geen instrument bedoeld voor herverdeling van inkomens
- de hoogste schijf van de inkomensbelasting wordt ongemeeld gelaten; het is hoogst eigenaardig dat dit degenen die zich progressiever achten dan ons niet stoort,
- de progressie in de Inkomstenbelasting begint zwaar te drukken op overwerk en vakantiegeld van mensen met heel matige inkomens.

We hebben ons heel goed gerealiseerd dat sommigen de lakmoesproef zouden toepassen: wie met 100% inflatiecorrectie instemt is rechts, kapitalistisch, tegen de zwakken, u kent de litanie. Ze gaan hun gang maar. Onze fractie heeft z'n bekomst van simpele duidingen, van misleidende karakteristieken, van het handelsmerk met schreeuwende kleuren. We doen wat we denken dat goed is en we leggen verantwoording af aan onze ledenvergadering. En daarmee basta.

- 2) De tweede lijn in het debat over Bestek '81 ging over wat in dat werkstuk niet is behandeld en wat juist een ereplaats had moeten hebben. Ik bedoel de wezenlijke oorzaak van de noodzaak om te bezuinigen, pardon om te buigen. (U weet het, in het rollenspel spreken de regeringspartijen over ombuigen, de oppositie over bezuinigen).

Bestek '81 én de discussie erover verhullen wat er echt aan de hand is. De polariserende discussie legt mistgordijnen over de oorzaak van de werkloosheid. De Regering wil ons doen geloven dat met f 10 mld. ombuigingen de werkloosheid zal worden teruggebracht tot 150.000 in 1982, Den Uyl deelt mee dat het kan met f 4 mld. De werkelijkheid is dat het helemaal niet kan, althans niet door middel van bezuinigingen. Maarten Engwirda heeft in het debat aannemelijk gemaakt dat er geen nieuwe arbeidsplaatsen in de produktiesector te scheppen zijn, hoogstens kunnen we proberen de uitstoot tegen te houden. Het verweer hiertegen van Minister van Aardenne was zeer zwak, en Albeda gaf Engwirda eigenlijk gelijk.

Realiseert u zich dat even. Maandenlang davert het in het land van de discussies over f 10 mld., f 6 mld, f 4 mld, en als in het debat blijkt, althans aannemelijk wordt gemaakt dat de doelstelling waarvoor

die ombuigingen nodig zijn toch niet haalbaar is, dan gaat dat vrijwel onopgemerkt voorbij.

Dit is versluitende polarisatie, geen verhelderende.

Het is het gevecht om des keizers baard, maar de keizer draagt geen kleren.

Er moet bezuinigd worden, zeker, dat vindt ook D'66. Maar laten we het kind bij de naam noemen. Ombuigingen zijn nodig, omdat de industriële structuur zich wijzigt, omdat er oververzadiging is, omdat er verspilling is, opsoepere tegen afbraakprijzen van grondstoffen uit arme landen, omdat er een onzichtbare verschuiving is van de behoeften van materiële naar niet-materiële goederen, omdat naast de voordelen ook de nadelen van de welvaartsstaat zichtbaar worden.

Bestek '81 wil op de oude voet voortgaan, maar een beetje zuiniger. En het heeft een illusie als doelstelling.

Wij hebben o.a. een motie ingediend om het werk eerlijker onder elkaar te verdelen. Het was een constructief gestelde motie, bedoeld als een handreiking, maar het kabinet van de dialoog ontraadde hem. Rietkerk zei dat we de ideeën van de VVD hadden gestolen (sic) en stemde dus met een logica die ons ontgaat tegen, kortom, de motie werd verworpen. Zo gaat dat in de politiek.

Er wordt heel wat afgepraat in de Tweede Kamer, maar waar het op aankomt is het stemgedrag.

De PvdA heeft tegen de meeste moties van het CDA gestemd in het laatste grote debat, uit irritatie. Tegen de motie dat het arbeidsvoorwaardenoverleg zou kunnen leiden tot minder ombuigingen, tegen de motie dat de Regering terug moet naar de Kamer als het begrotingstekort mee of tegenvalt.

Wij hebben daar een andere opvatting over. De PvdA-fractie heeft doelbewust de kloof tussen hen en het CDA vergroot. Waarom, vraag je je af.

Toenadering tot de VVD is uitgesloten.

Is het taktiek, bedoeld om het progressiever deel van het CDA opstandig te maken, of om het CDA in z'n geheel in de conservatieve hoek te drukken, zodat een aantal kiezers hen in de steek zullen laten? Of is het een strategie die moet leiden tot een progressieve meerderheid in de Kamer waarbij geen enkele CDA-er is betrokken?

Ik vrees dat noch de taktiek, noch de strategie deugdelijk is. Zolang ons kiesstelsel niet is veranderd, is voor een meerderheid samenwerking onontbeerlijk, ook met partijen die je bij tijd en wijle op de maan wenst. En ik denk dat een grote meerderheid van de bevolking dat ook zo ziet.

Polarisatie moet er zijn tussen ideeën, niet tussen partijen. Ik wens niet de vreedestichter uit te hangen als het gaat om het verschil tussen arm of rijk
verspilling, of zorgvuldig beheer
solidariteit of hebzucht
oorlog of vrede.

Bij die vraagstukken moet de stellingname scherp en duidelijk zijn. Maar de houding: wij zijn voor de zwakken, voor solidariteit, voor zorgvuldig beheer, voor vrede, en zij zijn voor de rijken, voor hebzucht, voor verspilling, voor oorlog, leidt tot niets. Zeker niet tot verandering van hun standpunt en nauwelijks tot verheldering van het eigen standpunt.

Wij hanteren polarisatie als confrontatie met onze ideeën. Ik kan dat aantonen met het stemgedrag van ons over moties ingediend door andere partijen en dat van andere partijen over onze moties (uitgezocht door Jaap Kelderman).

Weet u van wie wij de meeste steun krijgen in de Kamer? Van de PSP. Van de moties die wij tussen mei '77 en augustus '78 hebben ingediend verwierf 92 % de steun van de PSP. De PvdA steunde ons maar 55 % van de keren. Dat komt omdat we vaak nieuwe, nogal revolutionaire ideeën in moties verwoorden (als regel niet gestolen van de VVD), met een sterk element van redelijkheid en logica, en dat is wat de PSP aanspreekt. Voor CDA en VVD gaat het bijna altijd te ver: resp. 18 en 23% steun.

Omgekeerd steunen wij 83 % van de CDA-moties, omdat we een half ei beter vinden dan een lege dop.

De PvdA krijgt het meest steun van de PPR (98%). Wij zijn het in 78 % van de gevallen met de PvdA eens.

De VVD helpt het CDA voor 87 %, omgekeerd helpt het CDA de VVD maar voor 65%. Er is niet voor niks zo'n chagrijn tussen de heren.

In het algemeen steunen wij vaak moties, van alle partijen, omdat we constructieve gedachten een kans willen geven. Zelf ondervinden we veel minder steun, wat we krijgen komt, na de PSP, van PPR en CPN. De PvdA komt wat betreft pas op de vierde plaats.

Dit alles karakteriseert wat wij onder polarisatie verstaan. Na het debat over Bestek '81 had iedereen met iedereen: de VVD verfoeide het kritische betoog van Lubbers, de PvdA deed het CDA in de ban, Van Agt en Aantjes hadden een openbaar geschil, maar D'66 leefde in redelijke vrede met de anderen. In redelijke vrede, maar niet omdat we doodvoorzichtige, halfslachtige middenstandpunten innemen. Want onze moties worden veelal verworpen, omdat de geesten er nog niet rijp voor zijn. Polarisation, niet door partijpolitieke veten, maar door confrontatie van ideeën.

Onlangs werd me in een televisieuitzending gevraagd of wij het Kabinet naar huis zouden sturen als we de kans kregen. Ik antwoordde zo iets als: 'Jazeker, als dat op een fatsoenlijke manier kan zullen we dat niet laten.'

Er zijn mensen (van partijleden heb ik het niet gehoord) die dat niet begrepen hebben. Je moet iedere zaak op z'n merites beoordelen, zeggen ze; het Kabinet naar huis sturen zo maar, dat komt niet te pas.

Ik meld dit als aangrijpingspunt om iets te zeggen over de rol van een oppositiepartij. Oppositie is een verworvenheid van de democratie. Het is een groot goed, dat gekoesterd moet worden.

D'66 had zo goed als zeker best tot dit kabinet kunnen toetreden. We waren best welkom geweest. We hebben het niet gedaan, omdat we menen een beter alternatief te hebben voor de plannen, voor het beleid, van dit kabinet. D'66 is niet een partij die wat wil corrigeren in de marge, een kleine bijstelling hier en daar. We zijn ook niet alleen de beweging, die profetische geluiden laat horen, maar het zelf nemen van verantwoordelijkheid schuwt.

Nee, wij voeren oppositie vanuit een uitvoerbaar alternatief, een alternatief waarvan we denken dat het betere oplossingen biedt voor de problemen waar een moderne industriestaat mee heeft te kampen.

Het is heus niet zo dat het Kabinet Van Agt/Wiegel met duivelse wellust plukt van de minstbedeelden, dat men probeert om de portemonnaie van de welgestelden te spekken, de 'onzichtbare hand' van Adam Smith in het economisch gebeuren weer de vrije hand te geven.

Het is wel zo dat het Kabinet oude antwoorden geeft op nieuwe vragen, alle heil verwacht van het versterken van de marktsector, zelfs geen poging doet om zich af te vragen hoe het komt dat de verzorgingsstaat zo weinig inspiratie blijkt te geven aan met name jonge mensen. Wie zijn oor te luisteren legt bespeurt een nieuwe, nog niet geformuleerde vraag naar goederen van niet-materiële aard, behoeften naar ander soort werk, weezin tegen een onpersoonlijke, de patiënt klein houdende gezondheidszorg, het verlangen om niet eindeloos in z'n jeugd te moeten leren en daarna een leven lang productief te moeten zijn, maar de kans te krijgen om ter onderbreking van het carrière maken af en toe eens te kunnen stoom afblazen en iets bij te leren.

In de moderne industriestaat is er geen behoefte aan meer van hetzelfde, maar aan het begin van iets anders.

Ik wil heus niet zeggen dat het eenvoudig is, en eigenlijk hoeft het geen verwondering te wekken dat dit Kabinet, gezien de ontstaansgeschiedenis een tweede-keus-kabinet, er maar niet aan begint. Versterking van de marktsector, zeker, zeker, ieder zinnig mens vindt dat nodig, waarom daarnaast nog iets anders geprobeerd?

Van de week ben ik teruggekomen van een parlementair bezoek aan Surinaam. Een onvergetelijke ervaring, deze bundeling van culturen, van

Boslandcreolen, Hindoestanen, Javanen en mengvormen, zoveel huidskleuren en gelaatstrekken, die toch één volk aan het worden zijn en die met ons één taal gemeenschappelijk hebben.

Weet u wat me opviel? Dat ik me daar in Suriname oprecht kon verheugen in winst die de mensen daar boeken op de natuur, het veroveren van een strook grond op het tropische regenwoud voor een spoorlijn, het ontginnen van ontoegankelijke natuurgebieden voor rijstbouw, citrusbomen, veeteelt. Ik weet wel dat de tropische regenwouden in gevaar zijn en door deze zinnen uit te spreken wil ik mij niet voor dat gevaar afsluiten. Het gaat mij erom dat er verschil bestaat tussen een noodzakelijke evenwichtige wisselwerking tussen mensen en natuurgebieden enerzijds, en het nodeloze, haast uit gewoonte uitsluiten van schaarse natuurgebieden anderzijds.

Een land met totaal andere prioriteiten. Dáár zou het Kabinet Van Agt/Wiegel gelijk hebben met de politiek van vooral versterking van de marktsector, nou nee, zelfs daar niet.

Een moderne industriestaat kent andere noden. Mensen zijn niet eenzaam in een primitief Indianendorp aan de oever van de Corowijne, maar in een torenflat, 14de etage.

D'66 probeert oplossingen te vinden voor de problemen van deze tijd, van deze maatschappelijke structuur, van mensen in hun eigen specifieke omstandigheden. Daarmee zijn we een eigentijdse, moderne, vooruitstrevende partij, een oppositiepartij die recht probeert te doen aan de essentie van de parlementaire democratie: het bieden van een verwezenlijkbaar alternatief. Ik noem dat de essentie van de parlementaire democratie, omdat het de kiezers, die soeverein zijn, een reële keuzemogelijkheid biedt, zonder welk het kiesrecht niet meer is dan schone schijn.

We vernemen van strubbelingen binnen het CDA. Aantjes, Boersma, Van Houwelingen, Scholten, Faber, een legertje mannenbroeders, eertijds kurken waar de ARP op dreef, geven blijk van hun ongenoegen. Nu is leedvermaak een onsympathieke manier om je te amuseren; we zullen ons gezicht dan ook in een gepaste, sombere plooi trekken.

Wel moet u nu een kleine politieke rekensom toestaan. Volgens recente opiniepeilingen handhaaft de PvdA zich op ongeveer 53 kamerzetels, D'66 zou op ongeveer 12 staan. Samen 65. Om tot 76 te komen zijn er nog 11 nodig. Heeft de ARP er niet 12 à 14 gehad, voordat de grote platmaker Steenkamp zijn zin kreeg?

Het is maar een sommetje, dat illustreert wat D'66 al sinds 1966 zegt: confessionele partijvorming, en zeker confessionele mammoetpartijvorming, is een hinderpaal voor heldere afbakening op grond van politieke stellingname. Hadden PvdA, ARP en D'66 niet een interessante regering kunnen vormen, als de vermenging van confessionele en politieke uitgangspunten dat niet onmogelijk maakte?

Ik verheug me bijzonder over de bloei die onze partij meemaakt. Er is eendracht over de politieke koers, verschillen van inzicht worden in een openhartige sfeer uitgepraat. Het ledental is gestaag groeiend, alleen begrijp ik dat sommigen hun contributie wat sneller zouden moeten betalen.

Uit de fractie voornamelijk goede berichten. Er wordt hard en gemotiveerd gewerkt, ik meen te mogen zeggen dat we een team zijn geworden, slagvaardig en in zoverre eensgezind dat het knettert van de oplosbare meningsverschillen.

De partij heeft o.a. zijn kracht getoond door het opstellen (en goedkeuren?) van een uitvoerig Europees programma, gebaseerd op een visie die

we al in een congres in 1968 definieerden als "internationale gerichtheid". D'66 is betrekkelijk klein in Nederland, Nederland is betrekkelijk klein in Europa. Maar ook een roer is een klein deel van een schip, een hand is een klein deel van een lichaam, en is alle reden voor om ons in te zetten voor het tot stand komen van een samenwerkend Europa, gegrondvest op regels van democratie en solidariteit.

Politiek is een belangrijk, inspannend en boeiend bedrijf, dat iedereen aangaat. De kunst is het om niet de brede weg naar het verleden te bewandelen, noch de smalle weg naar de illusie.

Ik hoop dat ik vandaag niemand heb gekwetst, het is me niet opgevallen dat iemand heeft geknarst met z'n amalgaan.

Ledenvergaderingen of congressen zijn hoogtepunten voor een politieke partij die in de eerste plaats een democratische partij is. Na een goed congres gaan de leden naar huis met het gevoel dat degenen die voor hun partij politieke functies bekleden een open oor hebben voor wat er in de partij leeft, zij die het uitvoerende werk doen voelen zich gesterkt door de kritische steun die ze van de partijleden ondervinden.

De invloed van de Democraten '66 groeit.

Dus groeit de democratie in Nederland, en straks in Europa, in de diepte.

..-.-.-..

C